

Motion till riksdagen

1987/88:Fi14

av Lars Werner m. fl. (vpk)

med anledning av prop. 1987/88:95 om datapolitik
för statsförvaltningen

Datapolitiken inom statsförvaltningen var från början starkt ensidig och inriktad på förvaltningsledningarnas intressen. Man bortsåg från många av de komplicerade sidor och konsekvenser datoriseringen innebär.

Proposition 1987/88:95 innebär ett mångsidigare och mer nyanserat sätt att närma sig frågan. Dock saknas alltjämt en del viktiga aspekter, av vilka vi här berör några.

Ett stort problem har hela tiden varit förhållandet till offentlighetsprincipens materiella krav. Läget är här otillfredsställande. Då förslag i denna del sagts skall komma senare i vår, avstår vi från vidare behandling av denna aspekt. Vi vill dock betona vikten av att kommande regler stärker offentlighetsprincipens auktoritet, och inte som nu vållar restriktioner, oklarheter och godtycke.

Två grundläggande aspekter har synts oss särskilt böra betonas, när man söker se den framtida bilden av datorisering i såväl statlig som annan offentlig förvaltning.

Den ena är förhållandet till arbetsdelningen. Nyare tiders produktionsorganisation och teknik har haft ett genomgående kännetecken: fragmentiseringen av det mänskliga arbetet. Fragmentiseringen är i sin tur en tungt vägande praktisk faktor i uppkomst och befastande av klasskillnader och social diskriminering, liksom könsrelaterade mönster, ensidiga arbetsmiljöer och orättvis lönespridning. Datoriseringen kan i sämsta fall ta sig uttryck som befäster och fördjupar sådana mönster.

Den bär emellertid också på helt andra möjligheter. I kombination med en bredare utbildning av i första hand anställda med lägre tjänstegrader, kan motsatta mönster främjas. När möjlighet finns för alla att utöva en mångsidigare kapacitet har detta en rad gynnsamma följder. Kompetens, som eljest förblir outnyttjad, tas till vara. Olika grupper av anställda kan lättare rycka in för varandra och få en bättre insikt i varandras arbetsuppgifter. Arbetsledningen förenklas, i och med att de anställda själva i långt högre grad kan leda och organisera sin verksamhet. Ensidigt arbete kan undvikas. En mer demokratisk struktur och organisation kan byggas upp, och en mindre ojämlik löne- och tjänstefördelning framgå.

Riksdagen bör därför uttala, att de nu nämnda principerna skall vara vägledande i den fortsatta datoriseringen inom statsförvaltningen.

Ett andra problem, som framöver gör sig påmint, är statens roll som

styrande i datapolitiken genom sitt eget handlande på dataområdet.

En ny generation datorer kommer, och i ytterligare ett steg skymtar den optiska datorn med sin vida större kapacitet.

Inför dessa perspektiv behövs en medveten statlig strategi – helst en strategi gemensam för hela den offentliga sektorn.

Denna strategi bör framför allt ta sikte på två ting. Det ena är att skapa större självständighet, då det gäller programvara och utrustning – att inte falla in i ytterligare beroende av de stora datajättarnas färdigformulerade lösningar. Det andra är att staten bör utnyttja sin position som beställare. Med medvetna krav och en genomtänkt hållning kan staten göra sig självständigare och därmed också påverka dataföretagen och datautvecklingen.

Vi vill slutligen understryka en central aspekt i statsförvaltningens hållning till datoriseringen. Det är viktigt, att datoriseringen inte fastnar i ensidiga rationaliseringsprinciper. Förvaltningen skall var ändamålsenlig från extern synpunkt, dvs. med hänsyn till sin betydelse för samhället – infrastrukturen och medborgarna. Kvalitativa aspekter av arbetet och tänkande människors insatser kan inte ersättas av datortekniken med dessa fyrkantiga, icke-skapande behandlingssätt. Att slå ut arbetskraft är därför inte något mål för offentlig förvaltning, väl däremot att frigöra mänsklig kapacitet för mer kvalificerade insatser inom den skapande och humana delen av förvaltningens uppgifter, liksom för bostområden.

Mot. 1987/88

Fi14

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en demokratisk arbetsorganisation som mål för datorisering,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en självständig och sammanhållen beställarstrategi för staten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om frigörande av mänsklig kapacitet via datoriseringen.

Stockholm den 5 april 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)